

OPINIONSGRUPPEN
FÖR SÄKER
SLUTFÖRVARING

Till Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen

Yttrande över kompletteringshandlingar (aktbilaga 197-207) i mål nr 1333-11.

Genom ett föreläggande har föreningen Ooss ombetts att inkomma med ett yttrande över SKB AB:s svar på olika önskemål och krav om kompletteringar av tillståndsansökan. Vi har valt att i första hand kommentera hur sökanden har responderat på vårt eget kompletteringsyttrande, men vill även inkomma med några allmänna kommentarer.

Underlagets/ansökans innehåll

Ooss uppfattar att sökanden via sitt juridiska ombud tar sig tolkningsföreträde om vad som åsyftas i lagstiftning och EG-direktiv m.m. Vi noterar att sökanden flera gånger hänvisar till vad som kan anses som *rimligt* och att sökanden avfärdar de flesta synpunkter och önskemål som irrelevanta eller redan besvarade i ansökan.

Vi vill understryka vår uppfattning att kärnkraftindustrins skyldighet och ansvar skiljer sig från civilsamhällets. Det som kan anses som *orimligt* och *irrelevant* ur ett industriellt perspektiv, kan mycket väl vara *rimligt* och *relevant* ur ett samhälleligt perspektiv.

Vi utgår från att Strålsäkerhetsmyndigheten och Mark- och miljödomstolen företräder samhällets intressen och att det är deras tolkning av föreskrifter, lagstiftning och direktiv som gäller. Och att det självklart är tillsynsmyndigheten och domstolen som avgör vilken omfattning, relevans, detaljeringsgrad m.m. underlaget bör ha för att de ska kunna ta ställning till ansökan.

I ett resonemang kring detaljeringsgraden i ansökan menar sökanden att ansökan gäller ett *referensutförande*¹. I resonemanget kring strålsäkerhetsfrågornas behandling i miljödomstolen menar sökanden att dessa frågor endast behöver redovisas på en *övergripande nivå*. Vi uppfattar att sökanden menar att i detta läge av tillståndsprocessen räcker det med en lägre detaljeringsnivå och att projektet redovisas mer på en övergripande principiell nivå. Ooss menar att som en konsekvens av detta resonemang är rimligt att även alternativredovisningen hanteras på samma sätt. Det vill säga att prövningen i miljödomstolen mycket väl kan avgöra den valda KBS-3-metoden lämplighet på en mer principiell nivå och ställa den mot jämförandealternativet djupa borrhål.

I avsnittet om alternativ lokalisering² hänvisar sökande till miljöbalken när de säger; "*att det inte ska finnas någon annan plats som vid jämförelse ger uppenbart bättre förutsättningar, som är tillgänglig och som kan tas i anspråk med rimliga insatser*". Vi tolkar detta resonemang i ljuset av att sökanden har hävdade att det är de tekniska barriärerna som ger KBS-3-metoden robusthet och att platsvalet därmed skulle vara av mindre betydelse. Osäkerheterna som kommit i dager kring de tekniska barriärernas långsiktiga funktion, borde leda till en omvärdering av det hållningssättet. Med försiktighetsprincipen i åtanke borde det enda rimliga vara att utgå från att det förr eller senare kommer att ske radioaktivt läckage från slutförvaret. Därmed borde även synen på lokaliseringens betydelse, kriterierna för vilka platser som är tillgängliga och insatsernas rimlighet omvärderas.

¹ SKB AB, ab 197, 4.3 Sid. 13

² SKB AB, ab 197, 2.1 Sid. 7

Kommentarer till SKB AB:s svar på Oss´ kompletteringsyttrande

Oss har i sitt kompletteringsyttrande (aktbilaga 144) anfört 24 frågeställningar. Samtliga synpunkter och önskemål om kompletteringar har avvisats av sökande med hänvisning till befintliga underlag i ansökan, eller att frågeställningarna inte har varit relevanta.

Oss vill påminna om de grundläggande frågeställningar som vi anser måste vara besvarade för ett långsiktigt förtroende för projektet.

- Kan radioaktivt läckage förhindras att nå biosfären med den föreslagna metoden?
- Kan oönskad befallning med avfallet förhindras med den föreslagna metoden?
- Kan den valda metoden och platsen uppfylla skyddskraven i minst 100 000 år?
- Finns det oklarheter i ansökan med koppling till den långsiktiga säkerheten?

Efter att ha tagit del av SKB AB:s svar på kompletteringsönskemålen, finner vi att osäkerheterna kvarstår i de avgörande frågorna om metodens långsiktiga funktion och av valet av Forsmark som plats för slutförvaret. Vår mening är att ansökan därmed inte kan anses som komplett.

Synpunkter på SKB AB:s svar

- 12.2 Ang. samma underlag i båda prövningarna. Vi ställer oss frågande till att sökanden så tvärsäkert hävdar vilket underlag som är relevant eller inte för Mark- och miljödomstolens prövning. Det rimliga borde vara att samma underlag ingår i båda prövningarna och att det är upp till den prövande instansen att avgöra vilket underlag de behöver ha tillgång till för att kunna utföra sitt uppdrag.
- 12.3 Ang. långsiktig finansiering. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om kompletteringar och avfärdar vår oro genom att hänvisa till vad som gäller enligt KTL och finansieringslagen i dag. Men det är just dagens situation som ger upphov till denna oro, då det har uppdagats en stor risk för att avfallsprogrammet är underfinansierat. Och med tanke på europeiska energibolags allt mindre intresse att själva finansiera upprustning och utveckling av kärnkraften, finns det inte några garantier för reaktorägarnas ekonomiska uthållighet. Oss menar därför att långsiktig trygga finansieringen är en relevant fråga i denna tillståndsprocess då den har koppling till den långsiktiga säkerheten.
- 12.4 Ang. redovisning av prioriteringar. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om kompletteringar. Ur ett lokalt perspektiv är det av största vikt att det görs tydligt vilka faktorer och prioriteringar som ligger bakom valet av metod och lokalisering. Särskilt när det finns osäkerheter med koppling till den långsiktiga säkerheten. Sökandes svar klargör inget, utan skapar snarare mer förvirring och tvivel. Ex. "...bergutrymmena i sig...har ingen barriärfunktion...Placeringen...är emellertid viktig för att kunna utnyttja berget som barriär..."³. Vi har genom åren sett hur sökande anpassat argumentationen för valet av plats utifrån var i processen frågan har befunnit sig. Från "Vi söker det bästa berget", till "tillräckligt bra berg", och vidare till "vi har två bra platser". Oss menar att det är viktigt att den kommande prövningen, i ljuset av ny kunskap och debatt vad gäller korrosionsproblematiken och buffertfunktionen, tydligt visar varför Forsmark är den lämpligaste platsen för ett slutförvar av KBS-3-modell. Och hur olika faktorer har viktats mot varandra.
- 12.6 Ang. utspädning som princip för metodvalet. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om kompletteringar. Sökanden upprepar i sitt svar att syftet med förvaret är att *innesluta och fördröja* och att biosfären i sig inte ses som *bidragande till säkerheten*⁴. Det måste betyda att sökanden inte ser grundvattnet som en recipient för radiologiskt läckage. Man har valt en metod som bygger på att avfallet ska placeras i ett cirkulerande grundvattensystem. En metod där tekniska barriärer är det enda skyddet mot läckage, och det i ett tidsperspektiv av minst 100 000 år. Då måste sökanden enligt vår mening kunna försvara metodvalet och erkänna utspädningens roll ur ett långsiktigt miljöperspektiv. Vi saknar denna argumentation i ansökan, men vi förutsätter att prövningen leder fram till ett klargörande.

³ SKB K2, 3.1 Sid. 20(76)

⁴ SKB K4, 12.6 Sid. 92 (190)

12.7 Ang. lokaliseringsfaktorer. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om kompletteringar. Ur vårt lokala perspektiv är miljöbalkens skrivning att "den plats skall väljas som ger *minst* intrång" av fundamental betydelse. Sökandes argumentation i K2, 2.1 bekräftar vår farhåga att industriella faktorer och lokal acceptans har varit avgörande i lokaliseringsprocessen. Siktet var inställt på två kärnkraftkommuner och Hultsfred valdes bort som kandidat för platsundersökningar då Laxemar annars riskerade att falla bort. Man valde i stället Tierp som tredje kandidatplats eftersom Forsmark då inte skulle hotas.

Metodidén bygger på tesen att de tekniska barriärerna ska hålla tätt och därmed skulle strålsäkerhetskraven kunna uppfyllas. Från lokalt perspektiv önskar vi oss en mer ödmjuk inställning till teknikens möjligheter att motstå naturens krafter i ett 100 000 års perspektiv. Därför är det ett relevant önskemål att tillståndsprövningen visar att miljöhänsyn och långsiktig säkerhet har varit avgörande faktorer för platsvalet. Inte minst när det visar sig att det finns allvarliga osäkerheter kopplat till de tekniska barriärernas långsiktiga funktion i den berggrund som Forsmark erbjuder.

12.8 Ang jämförelsen mellan Forsmark och Laxemar. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om kompletteringar. Sökande responderar genom att repetera vad som redan står i ansökan. Ingen ny information ges som ger svar på vår fråga hur en plats som Forsmark, med så komplex problembild, kan uppfylla lagens krav på bästa plats.

12.9 Ang. alternativ lokalisering. Vi uppfattar en otydlighet i sökandes svar. I MKB-dokumentet framgår att Laxemar utgör alternativ plats till Forsmark⁵. I sökandes svar på vårt önskemål om kompletteringar sägs att Laxemar inte är aktuellt som alternativ lokalisering om ansökan att uppför ett slutförvar i Forsmark avslås. Vi efterlyser ett klagörande om vad som gäller om prövningen leder till ett principiellt erkännande av KBS-3-metoden, men ett ifrågasättande av de geologiska förutsättningarna i Forsmark.

12.10 Ang. avvaktan på vetenskapliga studier. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om komplettering. Nyckelfrågorna ur ett vårt samhällsperspektiv är om den valda metoden är säker, om det finns några allvarliga vetenskapliga kontroverser kvar och hur osäkerheterna hanteras. Den vetenskapliga kvalitén i material rörande bl.a. de tekniska barriärernas långsiktiga funktion är ifrågasatt. Vi ser det som högst relevant önskemål att dessa osäkerheter undanröjs innan tillståndsansökan avgörs.

12.11 Ang. idealtillstånd och optimering av strålskyddet. Vi uppfattar att sökande bortser från vårt önskemål om komplettering, bl.a. genom att påpeka att termen "idealtillstånd" inte används av SKB. Anledningen till vårt önskemål om kompletteringar är just detta, att sökanden använder begreppet "initialtillstånd". Initialtillstånd visar endast det faktiska tillståndet vid deponeringen. Det är inte ett tillstånd som kan användas för att verifiera om Forsmark långsiktigt har förutsättningar att leva upp till myndighetskravet om optimering av strålskyddet.

SKB AB brukar argumentera om tilliten till de tekniska barriärernas robusthet är avgörande för metodvalet. Vidare att den robusta metoden gör att många platser i Sverige har lämplig berggrund. Samtidigt har Laxemar valts bort på grund av kraven på långsiktig säkerhet. Som en konsekvens av detta borde det vara självklart att sökanden definierar ett idealtillstånd för den valda metoden, så att det går att verifiera valet av Forsmark.

12.15 Ang. metodalternativet djupa borrhål. Från vårt lokala perspektiv är vi mycket oroad över den tolkningstvist som kommit i ljuset genom detta kompletteringsförfarande. SKB AB hävdar via sina jurister att sökanden inte behöver redovisa alternativa metoder till den nivå som bl.a. Strålsäkerhetsmyndigheten anser. Man hänvisar till ett ställningstagande som Länsstyrelsen i Uppsala län tog redan 2002, som enligt sökande skulle undanröja högre krav på alternativredovisning. Oss finner det ytterst anmärkningsvärt att en regional instans, utan kompetens i sak eller i juridik, i ett tidigt skede av samrådet skulle kunna avgöra nivån på underlaget för tillståndsprövningen. Vi förutsätter att det är prövande instanser som avgör vilket underlag som krävs för att de ska kunna tillstyrka ansökan.

Sökande talar om alternativa *utformningar* i stället för alternativa *metoder* med en otydlig hänvisning till att det är detta som miljölagstiftningen syftar på i kraven på alternativredovisning. Utifrån en uppenbar juridisk strategi har sökanden därför valt att avföra frågan om djupa borrhål som alternativ lösning genom att hänföra den till frågor "som inte ingår i sökt verksamhet".

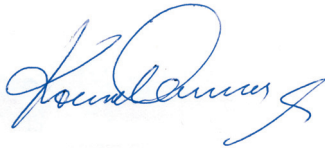
⁵ MKB, 5.3.3 Sid 78

Sökanden avfärdar alternativet djupa borrhål med att metoden är outvecklad och därmed inte tillgänglig. Med den logiken finns det inga slutförvarslösningar i världen, och därmed skulle inte alternativredovisning vara möjlig över huvud taget. Oss kan därför inte nog understryka vikten av att denna tvist får en lösning. Lagstiftningens krav på redovisning av alternativ metod och plats måste snabbt tydliggöras av den instans som har tolkningsföreträde i tillståndsprocessen.

Oss uppfattar att det i dag finns tillräcklig kunskap på principiell nivå för en jämförande analys av alternativen KBS-3 och djupa borrhål. Ett analysarbete som rimligen bör utföras av en från kärnkraftindustrin oberoende aktör.

12.21 Ang. kompensationsåtgärder. SKB AB beskriver den känsliga naturen och dess värden i det aktuella området på ett tydligt sätt i R-10-16. Vi saknar dock fortfarande en redogörelse för möjliga konsekvenser och vilka åtgärder som kommer att vidtas om *inte* kompensationsåtgärderna fungerar som det var tänkt.

Österbybruk 2013-08-23

Kenneth Gunnarsson
Ordförande i Oss